

El que contava n'Espidion de sa Tuna

JOSEP PUJOL I COLL

Tant en la destrucció del paisatge de la Costa Brava com del seu patrimoni immaterial hi ha encara feina a fer, perquè de bellesa n'hi ha molta. Però si l'especulació i la vida global tenen molts adeptes, de l'altra banda també hi ha restauradors eficients, recol·lectors de naufragis i bons curadors de les despulles. Entre aquests destaca l'escriptor Miquel Martín (Begur, 1969), que ara presenta una ingent espigolada de la tradició rondallística i llegendària, cent nou curculles amb perla recollides entre Blanes i Portbou, *Llegendes de mar de la Costa Brava*, de la mà d'Edicions Sidillà, amb l'elegant maquetació de la col·lecció La Talaia i les suggeridores il·lustracions de Llenas Llena amb què ens tenen ben acostumats.

L'obertura del recull, programàtica, és una cita de Xico Florian, pescador de sa Riera i informant valuós: «Tot el que sé ho he après escoltant els vells». Tanmateix, la recerca de Martín no ha estat només oral. Tan sols cal fer una ullada a l'ampli annex bibliogràfic i als apèndixs de cada narració, on apareix molt ben contextualitzat. Així, s'hi comprova el procés de cristallització d'una llegenda, des de l'estat líquid quan té lligam amb un fet històric més o menys recent, fins a la solidificació en relat popular, perduts els referents concrets. Com a devot de les llegendes, Martín potser voldria esfilagarsar-ne els orígens perquè es tornessin més mítiques i més col·lectives, però qui subscriu aquesta ressenya agraeix que s'hi pugui resseguir el fil historiogràfic de cada relat. De tota manera no es tracta pas de cap aplec erudit, ans al contrari: Miquel Martín és abans que cap altra cosa un explicador d'històries, i per això es deixa portar per les possibilitats narratives de cadascuna. Moltes podrien enllestir-se en quatre ratlles, però en les seves mans es converteixen en contes susceptibles de ser explicats vora la mar en calma, da-

vant la morositat de les onades. N'hi ha de cruels (*El secret de la Torre Ferrana*), de tràgiques (*La cova de Baix des Cols*, que recorda la *Cançó de na Ruixa Mantells*, de Costa i Llobera), d'eròtiques (*La goja de cala Ferriola*), de còmiques (*El Sant Antoni de l'avi Cosme*), de conegudíssimes (*Les sirenes de la torre de Mar*) i d'inèdites (*El monstre de sa cova de Sant Pau*). Agrupades en sis blocs temàtics, s'hi adverteixen dues tradicions importants, la del cristianisme d'arrel barroca i la via clàssica. La primera és molt evident al bloc de sants, relíquies i exvots, ple d'imatges que es resisteixen a deixar el lloc on foren trobades; la segona reprèn i reformula mites grecoromans de manera més o menys explícita i, en aquest sentit, les *Metamorfosis* d'Ovidi no hi poden faltar: per exemple, havia de ser a Lloret on Apol·lo va perseguir Dafne. La imaginació pagana hi exulta de sirenes i goges, d'animals fabulosos d'en mar i d'en terra, de deesses i fades. A l'índex geogràfic que reagrupa les llegendes per pobles es veu la tirada empordanesa de l'autor begurenc —a casa seva n'hi recull quinze, entre les quals una de familiar, *N'Espidion de sa Tuna*—: juntament amb Cadaqués, Begur és el poble més llegendari de la Costa Brava. Per contra, la costa selvatana és més rica en paràboles religioses, des del pelegrí de Tossa fins a la processó de Santa Cristina.

Martín té molt d'amor per la parla marinera, amb la xarxa plena de paraules que avui només trobem als cognoms, a noms de peixos i a les accepcions obsoletes saboroses i musicals

MIQUEL MARTÍN I SERRA

**Llegendes de mar
de la Costa Brava**

Edicions Sidillà

La Bisbal d'Empordà, 2012'

384 p.

Una recopilació així no es podia pas escriure de qualsevol manera. No només calia un bon narrador, sinó un restaurador capaç de contar les llegendes amb una llengua plena encara de la salabor costanera —i no em refereixo només al parlar salat— amb la qual alguna vegada havien estat contades. Tant com l'amor per les històries, el té Martín per la parla marinera, amb la xarxa plena de paraules que avui només trobem als cognoms (codina, niell, roldó), de peixos que ja no sabem identificar (pagre, esparralló, rom), d'accepcions obsoletes (fester, botiga), saboroses i musicals (reitinc, lluert, pitalassa, gatuperi, enrevenxinar). En temps de barques flagues, encara hi ha hagut bona pesca després de Ruyra.